

PASVARSTYKIME: „IR UŽ, IR PRIEŠ“

Didelės lėšos katei maiše reklamuoti vėl susižers apsukrieji?

Bruselis spalį skyrė beveik 2,9 mln. eurų paramos didinti rapsų aliejaus žinomumą Latvijoje ir Lietuvoje, skatinti jo pardavimus.

Lietuvoje rapsų aliejus negaminamas. Šalyje parduodamas tik atvežtinis, dažnu atveju pagamintas iš modifikuotų rapsų. Rapsų aliejaus, kurio prekinis ženklas „Obelių aliejus“, kilmė – tikrai ne Lietuva.

Ar su europine parama didinti rapsų aliejaus žinomumą neatsitiks kaip su vaisiams bei daržovėms populiarinti skirtais ES 1,4 mln. Eur (4,8 mln. Lt), kuriais pasinaudojo skandalingai pargarsėjusi asociacija „Baltijos ūkis ir verslas“?

Kaip garantuoti paramos, skirtos rapsų aliejaus žinomumui didinti, skaidrumą, viešumą? Kas turėtų garantuoti, kad Lietuvai tenkanti šios paramos dalis neatsidurtų neiškių struktūrų atstovų kišenėse?

„Transparency International“ Lietuvos skyriaus projektų vadovė Rūta MRAZAUSKAITĖ: „Garantuoti ES investicijų skaidrumą tegali priemonių visuma. Mūsų organizacijos prieš kelius metus atliktas ES Kovos su sukčiavimu tarnybos finansuotas rizikų vertinimas parodė, jog panaudojant ES investicijas Lietuvoje bene daugiausia vadinamosios įteisintos korupcijos rizikų. Kitaip sakant, jau pirmąsias finansavimo skyrimo etapus ne teisėtai gali paveikti politikai arba kitos interesų grupės. Tokią įtaką sudėtinga susekti, o vėliau viskas vyksta teisėtai ir pagal įstatymus. Dėl to finansavimo sąlygos gali būti suformuotos taip, kad vėliau jas objektyviai atitiktų tik konkretūs tiekėjai. Siekiant sumažinti tikimybę, kad taip nutiks, reikia efektyvesnio strateginio lėšų skirstymo planavimo šalies lygmeniu, to Lietuvoje dažnai pasigendama visų viešųjų finansų srityje. Pasigendama ir kokybiškų kaštų bei naudos analizių taikymo, kuris leistų įvertinti finansinių injekcijų įtaką atskiriems nacionaliniams sektoriams, net regionams bei visai rinkai. Tai padėtų garantuoti, kad lėšos skirstomos pamatuotai, o ne vadovaujantis siaurų interesų grupių interesais. Rapsų aliejaus žinomumo didinimo priemonei aktualu bus: skelbiami konkursai, kiek juose dalyvauja galimų tiekėjų, kaip vyksta viešieji pirkimai.“

Kita labai aktuali problema – kad Lietuvoje už paramos gavėjų atranką ir projektų priežiūrą atsakingos bei įgyvendinimą agentūros įkurtos kaip viešosios įstaigos arba biudžetinės institucijos. Būtinai aiškūs saugikliai nuo neteisėtos įtakos darymo atskiriant šias įgyvendinančias institucijas nuo tarpinių įtakos, pavyzdžiui, ministerijos negalėtų turėti galimybės daryti įtakos joms instituciškai pavaldžių įgyvendinančiųjų agentūrų sprendimams skirdamos arba neskirda-

mos finansavimo joms išlaikyti. Be to, labai svarbu, kad šių agentūrų kolegialiuose valdymo organuose nedominuotų politikai vien dėl savo politinės įtakos – tam reikalingi aiškūs atrankos ir valdybos kriterijai. Turbūt visi pamena prieš pusantrų metų nuskambėjusius nesutarimus, kai, pasikeitus valdžiai, buvo reformuluota vienos tokių agentūrų – ESFA – valdyba, kurioje dominuoti ėmė Darbo partijos atstovai.

Visa tai – sisteminės ir ilgalaikių sprendimų priemonės, aktualios visoms Lietuvai tenkančioms ES investicijoms. Pamišti nederėtų ir kiekvieno Lietuvos gyventojų indėlio – sužinojus apie galimai neskaidrių paramos panaudojimą, reikia apie tai pranešti. ES investicijos yra visų ES gyventojų mokesčių mokėtojų, taigi ir mūsų visų pinigai, tad tinkamas šių pinigų išleidimas – kiekvieno iš mūsų asmeninis reikalas.“

VĮ Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūros l. e. gen. direktoriaus pareigas Aldona MILIUVIENĖ: „ES viešinimo projektus administruoja VĮ Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra, ji garantuoja šių projektų kontrolės mechanizmą.“

Pareiškėjas, kuris vykdo patvirtintą projektą, iš pradžių įgyvendina jį savo lėšomis, po to už atitinkamą laikotarpį Agentūrai pateikia visus tai įrodančius dokumentus. Agentūra juos patikrina ir priima sprendimą dėl lėšų kompensavimo pareiškėjui.

Agentūra, siekdama užtikrinti skaidrių lėšų panaudojimą, pas pareiškėjus, kurie vykdo minėtųs projektus, atlieka ir patikras vietoje. Nustačius pažeidimus, taikomos atitinkamos poveikio priemonės ir apie tai informuojama Europos Komisija.

Administruojant asociacijos „Baltijos ūkis ir verslas“ vykdomą projektą, nustatyti rimti lėšų

panaudojimo pažeidimai. Šiuo metu yra priimtas sprendimas šiam pareiškėjui pritaikyti atitinkamas sankcijas – išieškoti ir sugrąžinti nemažą sumą (285 533 Eur – po „Ūkininko patarėjo“ žurnalistinio tyrimo – red. pasta-ba), kuri buvo išmokėta.“

Lietuvos grūdų augintojų asociacijos (jai priklauso ir rapsų augintojų) pirmininkas Aušrys MACIJAUSKAS: „Paramą didinti rapsų aliejaus žinomumą gaus ne Lietuva – ne ji teikė paraišką gauti šią paramą, o tikriausiai šio produkto gamintojai bei platintojai, taigi lobistai – suinteresuotos verslo struktūros. Džiugu, kad gauta tokia parama. Ji ir atsidurs būtent suinteresuotų verslo atstovų kišenėse. Juk parama skirta tam, kas populiarina rapsų aliejų. Reikia džiaugtis, kad populiarintojai pasinaudos parama. Už tai, kad pasinaudotų skaidriai, atsakingos atitinkamos institucijos, šiuo atveju, matyt, Bruselis.“

Europarlamentarė Vilija BLINKEVIČIŪTĖ: „Pirmiausia reikėtų pasidžiaugti, kad ES nusprendė finansiškai paremti Lietuvos rapsų aliejus ir mėsos gaminių žinomumo didinimą. Tai rodo, kad ES ne tik žodžiais remia Lietuvos žemdirbius ir žemės ūkio produktų perdirbėjus, kurie nukentėjo nuo Rusijos embargo. Europos Parlamente ne kartą paslėmė tokios pagalbos.“

Tačiau tolimesnė parama priklausys ir nuo to, kaip efektyviai sugebėsime įsisavinti europines lėšas. Rapsų žinomumo projektas bus finansuojamas iš trijų šaltinių – ES ir Lietuvos biudžetų bei pareiškėjos asociacijos lėšų. Tad šių lėšų panaudojimo skaidrumą, viešumą ir efektyvumą turi garantuoti Žemės ūkio ministerija ir ES paramą administruojančios institucijos. Labai svarbu, kad projekto valdyme aktyviai dalyvautų rapsų augintojų bei perdirbėjų atstovai. Būtina įvertinti ir ES kilmės vaisių ir daržovių žinomumo didinimo programos įgyvendinimo patirtį. Padėtų ir didesnis žinias klaidos dėmesys šiam projektui.“

Lietuvos žemės ūkio kooperatyvų asociacijos direktorius Dainius KIZAUSKAS: „Iš Lietuvoje užaugintų rapsų šalyje dabar juk gaminamas ne aliejus maistui, o biokuras. Tad abejotina rapsų aliejaus žinomumo didinimo Lietuvoje pridėtinė vertė mūsų šaliai. Kas perdirbs lietuviškus rapsus maistiniam aliejui – kokios bendrovės ir šalys? Kur tos rapsų aliejaus vartojimo rinkos? Ar rapsų aliejus sveikesnis nei kiti aliejai, kad reikia didinti jo žinomumą? Taigi daug neaiškumų. Mus, žemdirbius, užauginančius rapsus daugiausia kaip pagrindinę žaliavą biokurui gaminti, labiau domina ir kelia rūpestį, kad būtų išlaikytos ES skiriamos subsidijos rapsų perdirbėjams (spaudykloms), jie juk pagrindiniai mūsų žaliavos – rapsų – pirkėjai. Išlaikius subsidijas už rapsus gautume geresnę kainą. Kitaip pridėtinės vertės sunku įžvelgti. Nebent rapsų perdirbėjai ateityje kursis Lietuvoje ir aktyviai pirs mūsų užauginamą produkciją rapsų aliejui gaminti.“

Parengė „ŪP“ korespondentė Jolanta KAZEMĖKAITYTĖ



Menėjų BRASTA

Entuziastingos kvailybės su pilietiškumo pamušalais

Ar pastebėjote, kiek pas mus vyksta visokių akcijų? Ne, ne tu, kurios skelbiamos didžiuliuose prekybos centruose ir netgi turguose, gundant pirkėjus pigiau įsigyti dažnai jam tuo metu visai nereikalingą prekę. Kalbu apie tas, kurios papuoštos ryškiais pilietiškumo, gailėstingumo ir kitokiais pamušalais: „Rinkim“, „Darom“, „Nemuškime vaikų“, „Aukokime vėžiu sergantiems vaikams“, „Tūkstantis žvakių už beglobius gyvūnus“, „Diena be automobilio“, „Žemės valanda“, „Uždek žvakutę“ ir panašų.

Ypač smagu žiūrėti, kaip vyksta akcija „Diena be automobilio“. Fotoreporteriai iš pat ankstyvo ryto įsitaiso įvairių valstybės įstaigų priegose ir stebi, kuo atvažiuoja į darbą viršinininkai. Kiek džiaugsmo, kai iš valdiško automobilio „Dieną be automobilio“ išlipa koks nors ministras, savivaldybės meras ar net aplinkosaugininkas. Gudresnieji iš automobilio išsiropsčia anksčiau ir į darbą porą šimtų metrų kulniuoja pėsčiomis. Pasprinkite su savo fotoaparatais!

Kiti žmogeliai paprasčiausiai spjauna į tokias dienas ir ramiausiai važiuoja automobiliais ten, kur jiems reikia. Išsodinkite tą dieną ūkininką iš automobilio ir pasiūlykite jam kokį dešimt kilometrų lapseti iki savo laukų ar fermų. Jis tik pirštu prie smilkinio pasukios ir nurūks savo keliais.

Daugelis puikiai supranta, kad tokios kasmetės dienos yra tik dėl pliusiuo įvairiose ataskaitose – ir valdininkų, ir visuomenininkų. O ką iš tiesų jos duoda? Gal po jų dažniau ir patogiau pradeda važinėti viešasis keleivinis transportas? O gal padaugėja automobilių stovėjimo aikštelių ar dviračių takų? Nieko, išskyrus laikinus nepatogumus.

Šiaulių centre, Tilžės gatvės atkarpoje nuo Vytauto gatvės iki Aušros alėjos, per „Europos judriosios savaitės“ akciją buvo uždraustas eismas, leista važiuoti tik viešajam keleiviniam transportui, mat taip sumažėsianti oro tarša. O kas iš to išėjo? Aplinkinėse gatvėse susidarė spūstys ir visa tarša, tik dar didesnė, persikėlė ten.

Dar kvailiau atrodo akcija, kurios metu raginama valandai išjungti elektrą. Tikslas lyg ir gražus – leisti Žemei bent valandą atsikvėpti. Tik ar ne keista, kad atsikvėpimu vadinamas paprasčiausias šviesos išjungimas, atseit tik tamsoje Žemelė atsikvėps, pailsės. Tik kaip ji pailsės, jei tuo metu kaip veiks, taip ir toliau tokiu pat pajėgumu veiks visos elektrinės, iš žemės gelmių bus pumpuojami milžiniški naftos kiekiai, dirbs gamyklas ir važinės automobiliai?

Niekas nepasikeis, net jei išjungsime savo šaldytuvus, televizorius ir kompiuterius. Tai kur čia tas atsikvėpimas? Bet laikraščiai ir interneto portalai galės parašyti: valandai aptemo šalis... Nors, kaip teko pastebėti, tas aptemimas dažniausiai sąlyginis, toli gražu ne visi, suprasdami tokios akcijos beprasmiškumą, skuba išjungti šviesą ir valandą sėdėti tamsoje.

Gal tada jau geriau dalyvauti akcijoje „Uždek žvakutę“ – bus galima vienu šūviu nušauti du zuikius. Elektrą išjungus nereikės sėdėti visiškoje tamsoje ir kartu pritarisime savižudybių prevencijai. Kitaip tariant, akcijai, skirtai atminti mylimus artimuosius, kurių jau nėra, ir palaikyti tuos, kurie yra bandę nutraukti gyvenimą arba dar vis turi tokių minčių. Tik kirba abejonė: ar tokia akcija nesuromantinsime šių nelaimė?

Prieš kurį laiką asociacijos „Už gyvūnų teises“ entuziastai Vilniuje surengė drastišką akciją – savanorei merginai buvo plikai nuskusta galva, kad atrodytų įspūdingiau, dar aptaškyla ir dirbtiniu krauju. Pasirodo, nusiziūrėjus į kai kurias užsienio žvaigždes, taip buvo protestuota prieš... kailių pramonę.

Gal dabar šios akcijos iniciatorės ir dalyvės neavės odinių batų ir nenėsios rankinukų ir apskritai taps vegetarėmis? Juk galima panašią akciją surengti ir prie kokios nors kiaulių fermos ar jaučių aptvaro, nes tie galvažudžiai ūkininkai juos užauginę išpjauna mėšai, o ne paleidžia į laisvę. Gal nuo šiol jau niekas nepirks nei kailinių, nei kailio kepurėlių, o jų siuvėjai ir pardavėjai subankrutuos? Vėstant orams, pasidairius gatvėse, lyg ir nepanašu.

Užtat dėl šios „krūvinosios“ akcijos susipliekė dvi mūsų pramogų pasaulio „žvaigždutės“ – burleskos šokėja ir įvairių šou dalyvė. Vienai ši akcija pasirodė nebrandi ir kvaila, kitai – drąsus ir reikalingas žingsnis. „Žvaigždutėms“ gal iš viso šito ir nauda – vis šokia tokia reklama, nes jas pamiršti lengviau negu kailinius ar odinius batus.

Pastaruju metu skustis galvas, palaikydami onkologinėmis ligomis sergančius vaikus, ėmė ir kai kurie kiti lietuviškų pramogų pasaulio atstovai. Solidarumas su tais, kurie neteko plaukų dėl chemoterapijos? Bet ar tai nepanašu į paguodą, kuri nieko nekainuoja, kuriai nereikia jokių pastangų ir dar galima pasireklamuoti? Tie guodėjų plaukai juk ataugo ir dar, ko gero, bus stipresni – auka čia nedidelė. Gal būtų geriau, jei tie dainininkai ir muzikantai, tikrai norintys padėti tokiems ligoniams, dažniau juos aplankytų, o dalį už koncertus gautų pinigų skirtų jų gydymui, priežiūrai ir reabilitacijai. Tada tikrai būtų didesnė nauda negu „solidarizavimasis“ plikumu.

Dauguma tokių akcijų – bevertės, neretai organizuojamos vien dėl to, kad panašių yra pasaulyje, kad jomis siekiama atkreipti dėmesį į kokį nors „svarbią“ problemą. Kai kurios virsta tiesiog savęs reklamavimu: žiūrėkite, koks aš pilietiškas, gailėstingas, pasiaukojantis. Gailėstingų žmonių yra daug ir nereikėtų šantažuoti visuomenės kankinio įvaizdžiu.

Stasys Jolcu'ka'et

Skaitytojų nuomonė

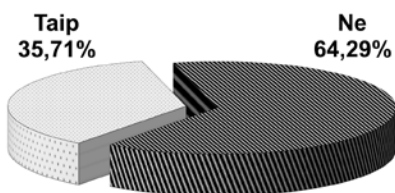
Praėjusią savaitę „Ūkininko patarėjo“ interneto svetainės lankytojų klausėme:

„Ar Lietuvos žemės ūkiui duos naudos ES ir JAV laisvosios prekybos sutartis?“

Apklausos rezultatai:

Šios savaitės klausimas:

„Ar žemdirbius pasieks rapsų aliejaus žinomumui didinti skirtos lėšos?“



Balsuoti galite internetu adresu www.ukininkopatarejas.lt